

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060308

DOM
2020-03-18
Stockholm

Mål nr
M 4563-19

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Umeå tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2019-04-03 i mål nr M 1244-18, se bilaga A

PARTER

Klagande

Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommun

Motpart UH

SAKEN

Förbud att släppa ut avloppsvatten till avloppsanläggning på fastigheten XX i Luleå kommun

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Med ändring av mark-och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommuns beslut den 14 februari 2018, dnr M-2016-2999, om förbud mot utsläpp av avloppsvatten.

Dok.Id 1550718

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommun har i första hand yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska fastställa nämndens beslut att förbjuda utsläpp av avloppsvatten på den aktuella fastigheten och i andra hand att målet ska återförvisas till nämnden för vidare handläggning.

UH har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Parterna har i allt väsentligt åberopat samma grunder och omständigheter till stöd för sin respektive talan som i underinstanserna.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Enligt 2 kap. 3 § miljöbalken ska alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. Med miljöfarlig verksamhet avses enligt 9 kap. 1 § miljöbalken bl.a. utsläpp av avloppsvatten i mark, vattenområden eller grundvatten. Enligt 9 kap. 7 § ska avloppsvatten avledas och renas eller tas om hand på något annat sätt så att olägenhet för människors hälsa eller miljön inte uppkommer.

Kraven i 2 kap. 3 § miljöbalken gäller i den utsträckning det inte kan anses orimligt att uppfylla dem (2 kap. 7 §). Vid den proportionalitetsbedömning som ska göras enligt 2 kap. 7 § ska särskild hänsyn tas till nyttan av skyddsåtgärder och andra försiktighetsmått jämfört med kostnaderna för sådana åtgärder. Det är verksamhetsutövarens ansvar att visa att de krav som följer av 2 kap. miljöbalken är uppfyllda (2 kap. 1 §).

Regleringen i 2 kap. 3 § andra stycket innebär att redan risken för att en verksamhet

eller en åtgärd kan motverka miljöbalkens mål medför krav på försiktighetsmått, se prop. 1997/98:45, Del 1, s. 209 f.

Vid prövningen av en enskild avloppsanläggning ska enligt praxis hänsyn tas till förhållandena i det större område inom vilket den aktuella fastigheten ingår och beaktas vad följden skulle bli av en generell utbredning av avloppsanläggningar liknande den som prövas (se t.ex. rättsfallen RÅ 1994 ref. 59 samt MÖD 2006:27 och 2006:53).

Av utredningen i målet framgår det att det finns en överhängande risk att enskilda avlopp påverkar dricksvattenbrunnar på Hertsölandet negativt. Luleå kommun planerar att ansluta fastigheterna till det allmänna avloppsnätet först år 2028–2032. En sådan anslutning är därmed så avlägsen att det inte finns förutsättningar att, i avvaktan på att den kommer till stånd, ge avkall på de miljö- och hälsoskyddsmässiga krav som normalt gäller för enskilda avloppsanläggningar. Att kommunen, måhända, borde ha agerat tidigare för att åstadkomma en kommunal lösning på avloppssituationen i området kan alltså inte tillmätas någon betydelse vid prövningen av om befintliga anläggningar uppfyller de krav som följer av miljöbalken. Frågan om nämnden haft fog för att förbjuda fortsatt användning av avloppsanläggningen på UH fastighet ska bedömas med dessa utgångspunkter.

Den i detta fall aktuella avloppsanläggningen tar endast emot BDT-vatten. Vid nämndens tillsyn och inspektion, som har utförts i enlighet med Havs- och Vattenmyndighetens anvisningar och som Mark- och miljööverdomstolen inte finner skäl att ifrågasätta, har flera brister konstaterats. Bland dessa brister noterar Mark- och miljööverdomstolen särskilt att vattennivån i slamavskiljaren stod högt, att det fanns slamrester ovanpå inloppsrör och på väggar och att det fanns tecken på slamflykt. Det är också, trots att fastighetsägaren förelagts att inge uppgifter om anläggningen, oklart hur den är uppbyggd. Dessa brister är av sådan art och omfattning att risken för att otillräckligt renat avloppsvatten ska orsaka skada i omgivningen framstår som hög.

Mot bakgrund av den rådande va-situationen på Hertsölandet och då framför allt det faktum att utsläpp riskerar att förorena det grundvatten som förser bostadsområdet med dricksvatten framstår det sammantaget som uppenbart att en fortsatt användning av anläggningen, i dess nuvarande utformning, inte är förenlig med de krav som följer av miljöbalken. Att fastigheten för närvarande används för fritidsboende och därmed endast en kort period varje år förändrar inte den bedömningen eftersom det är en situation som snabbt kan förändras. Inte heller den omständigheten att området ska anslutas till det kommunala va-nätet påverkar bedömningen eftersom en sådan anslutning ligger förhållandevis långt fram i tiden. Mot denna bakgrund finner Mark- och miljööverdomstolen vid en samlad bedömning att nämnden har haft fog för sitt beslut om förbud mot utsläpp till den befintliga avloppsanläggningen. Mark- och miljödomstolens dom ska ändras i enlighet härmed.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löv och Gösta Ihrfelt, tekniska rådet Yvonne Eklund samt hovrättsrådet Ralf Järtelius, referent.

Föredragande har varit Liselotte Haraldsson.

UMEÅ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2019-04-03
meddelad i
Umeå

Mål nr M 1244-18

PARTER

Klagande
UH

Motpart
Miljö- och byggnadsnämnden, Luleå kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Beslut av Länsstyrelsen i Norrbottens län den 13 april 2018 i ärende nr 505-3201-2018, se bilaga 1

SAKEN

Förbud att släppa ut avloppsvatten till avloppsanläggning, Luleå XX

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen ändrar länsstyrelsens beslut och upphäver det förbud som Miljö- och byggnadsnämndens i Luleå kommun beslut den 14 februari 2018, dnr M-2016-2999, innehåller.

BAKGRUND

Miljö- och byggnadsnämnden i Luleå kommun (nämnden) inventerade under sommaren 2016 enskilda avlopp på Hertsölandet, däribland avloppet på UH fastighet XX. Med anledning av resultatet av tillsynsbesöket beslutade nämnden den 14 februari 2018 att förbjuda UH att från och med den 30 november 2022 släppa ut BDT-vatten (bad-, disk- och tvätt) till den bristfälliga avloppsanläggningen på fastigheten XX. På fastigheten finns en 3 m³ stor sluten tank dit toalettvattnen går. BDT-vatten går via en slamavskiljare (tvåkammarbrunn) vidare till en infiltrationsbädd.

UH överklagade nämndens beslut till Länsstyrelsen i Norrbottens län, som i beslut den 13 april 2018 avslog överklagandet.

UH har därefter överklagat länsstyrelsens beslut till mark- och miljödomstolen.

Under målets handläggning i mark- och miljödomstolen har länsstyrelsen med stöd av 51 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster (AVL) beslutat att för Hertsölandet förelägga Luleå kommun att enligt 6 § i ovan nämnda lag senast den 31 december 2032 bestämma verksamhetsområde samt tillgodose behovet av vattentjänster gällande dricksvatten och spillvatten genom en allmän anläggning. Tidsangivelsen överensstämmer med Luleå kommuns va-plan, där det bl.a. uppges att Hertsölandet beräknas kunna anslutas under tidsperioden 2028-2032.

Mark- och miljödomstolen avgör idag sex mål som alla gäller avlopp på fastigheter på Hertsön.

YRKANDEN M.M.

UH har, som mark- och miljödomstolen uppfattar hans talan, yrkat att mark- och miljödomstolen ändrar länsstyrelsens beslut och upphäver nämndens beslut så att han tillåts släppa ut BDT-vatten i sin avloppsanläggning.

Som grund för yrkandet har UH i huvudsak anfört följande. Han anser att länsstyrelsens beslut är felaktigt då avloppsanläggningen fungerar. Han kan inte bevisa detta men Luleå kommuns miljöinspektörer har lika svårt att bevisa motsatsen. Han vill ha möjlighet att låta en sakkunnig besiktiga avloppsanläggningen och komma med förslag på en godkänd anläggning.

Miljö- och byggnadsnämnden anser att beslutet inte ska ändras.

UTREDNINGEN

Nämndens inspektion 2016

Av nämndens inspektionsrapport, daterad den 29 juni 2016, framgår såvitt avser BDT-avloppet bl.a. följande. I slamavskiljaren för BDT-vatten luktade det illa och det gick inte att se något utlopp eller några väggar. Det fanns däremot ett betonglock en bit från brunnen vilket kan vara ännu en brunn som är seriekopplad med den första brunnen, vilket gör att det blir en tvåkammарbrunn. Luftningsrör till någon infiltrationsbädd kunde inte hittas. Som dokumentation av inspektionen har nämnden tagit foton som visar insidan av den slutna tanken och slamavskiljaren, samt hur brunnen och ev. annan brunn är nergrävd (brunnslock på gräsmattan).

I nämndens beslut noterades även följande. Vid inspektion på plats kunde noteras att slamavskiljaren tillhörande BDT-anläggningen har haft vatten högt stående i den. Det fanns slamrester ovanpå inloppsroret och på väggarna. Miljö- och byggnadsförvaltningen förelade fastighetsägaren att komma in med uppgifter om anläggningen den 19 januari 2018. Utifrån de uppgifter som inkommit har nämnden inte kunnat styrka hur anläggningen är uppbyggd och det säger inte hur övriga delar av anläggningen fungerar. På grund av slamflykten bedömer miljö- och byggnadsförvaltningen att infiltrationsbädden, oavsett uppbyggnad, inte kan fungera som avsett.

I nämndens information om resultat av avloppsinventeringen, daterad 16 januari 2018, framgår bland annat följande om förutsättningarna i området. Erfarenheter

från inventeringen tyder på höga grundvattennivåer under perioder samtidigt som marken ofta är förhållandevis tät. Det innebär att anläggningar med infiltration i mark på många platser inte är lämpliga. Detta i kombination med svårigheten av att klara skyddsavstånd mellan avloppsanläggning och närliggande dricksvattenbrunnar gör att miljö- och byggnadsförvaltningen bedömer att VA-frågan inte kan lösas inom varje enskild fastighet.

DOMSKÄL

Det finns inte anledning att betvivla nämndens uppgift att den allmänna va-situationen på Hertsölandet är sådan att enskilda avloppslösningar inte alls eller endast med svårighet kan konstrueras så att de inte medför risker för framför allt människors hälsa. I en sådan situation är den väg som anvisas av lagstiftningen att kommunen snarast ska se till att behovet av avlopp i området tillgodoses genom en allmän va-anläggning (6 § AVL).

Som anges ovan planerar Luleå kommun inte att ansluta fastigheterna på Hertsölandet till det allmänna avloppsnätet förrän perioden 2028–2032. Länsstyrelsen i Norrbottens län har i sitt föreläggande godtagit kommunens tidsplanering. I ett sådant läge är det mark- och miljödomstolens uppfattning att kommunen inte kan välja att i stället hantera situationen genom att utfärda ett stort antal individuella förbud som huvudsakligen grundas på den allmänna va-situationen i området. I stället måste det krävas att varje förbud kan underbyggas med utredning som visar att det specifika avloppet är sådant att det inte kan användas utan risker för människors hälsa eller miljön.

I det här fallet grundas förbudet på en inspektion ungefär ett och ett halvt år tidigare där nämnden funnit brister och oklarheter runt avloppsanläggningen. UH har invänt bl.a. att det kan ha varit problem med tömningen och att han vill anlita en sakkunnig för att besiktiga avloppsanläggningen och komma med förslag för att få en godkänd anläggning.

Till den nu aktuella avloppsanläggningen släpps enbart BDT-vatten, då fastighetens WC-vatten leds till en sluten tank. Den nu mottagande anläggningens utformning med slamavskiljare och infiltrationsbädd är en vanligt förekommande reningsmetod för enskilda avlopp på framförallt äldre bebyggelse i glesbygd.

Nämnden har utifrån de iakttagelser som gjorts vid inspektionen grundat sitt förbudsbeslut på att det inte går att styrka hur anläggningen är uppbyggd och att det inte säger hur övriga delar av anläggningen fungerar. Slamresterna i inloppsrör samt på väggar i slamavskiljaren menar nämnden är tecken på att infiltrationsbädden inte kan fungera som avsett. Domstolen är tveksam till om det utifrån ett enda inspektionstillfälle kan dras en sådan slutsats. En hög slamnivå skulle kunna inträffa vid enstaka tillfällen, exempelvis i samband med en extrem vårflod, men infiltrationsbädden kan ändå ha en god eller i vart fall tillräcklig funktion efteråt.

Nu aktuell avloppsanläggning nyttjas i samband med fritidsboende på fastigheten. Det framkommer inte hur omfattande nyttjandet av fritidsboendet är. Vidare utgör husen på fastigheten den bebyggelse som ligger närmast älven i nedströmsområdet mot älven och det finns inga, vad som i vart fall framkommit, vattentäcker nedströms avloppsanläggningen.

Domstolen bedömer utifrån detta att det inte finns någon uppenbar risk för kontaminering på närliggande vattenbrunnar från den nu aktuella avloppsanläggningen. Det har heller inte framkommit skäl till att bedöma att näringsämnen eller andra ämnen från avloppsanläggningen utgör en miljömässig risk för olägenhet i recipienten, i vart fall inte inom någon närtid.

Med hänsyn till vad som har sagts ovan anser mark- och miljödomstolen inte att utredningen i målet kan utgöra tillräckligt underlag för ett förbud att använda avloppet. Nämnden har således saknat fog för sitt beslut. Länsstyrelsens beslut ska därför ändras på så sätt att nämndens beslut att förbjuda UH att använda avloppet upphävs.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 24 april 2019.

Patrik Södergren

Camilla Wolf-Watz

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Patrik Södergren, ordförande, tekniska rådet Camilla Wolf-Watz samt de särskilda ledamöterna Stefan Marklund och Sara Rindeskog. Målet har föredragits av tingsnotarien Isabelle Hörnfeldt.